

Калюжна В.Ю.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов,

Луганський державний університет

внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

ЗНАЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У СТАНОВЛЕННІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

У статті розглядається питання самостійної роботи студентів як один з основних напрямів нової освітньої парадигми. Аналіз цього напрямку проводиться на прикладі самостійної роботи студентів під час вивчення іноземної мови.

In the article it is considered the students' independent work as one of the main trends of the new educational paradigm. The analysis of this trend is conducted on the example of the students' independent work during study of foreign language.

Сьогодні Україна, намагаючись вийти на рівень європейських світових стандартів, переживає складний період трансформації соціально-економічного, політичного та культурного розвитку. Усе це супроводжується радикальним реформуванням системи освіти, оскільки вона є органічною частиною складних процесів функціонування та розвитку суспільства в цілому. Нам необхідно зрозуміти, що погляд на сутність освіти сьогодні, як ніколи раніше, є похідним від погляду на суспільство та на його мету. Цілі ж, як показує соціальна практика, формулюються у край розпливчато – через, перш за все, нашу нездатність всесторонньо, з філософських позицій, осмислити кардинальні зміни, що відбуваються в соціумі.

Тому не зважаючи на те, що ми декларативно прагнемо до єдиного освітнього простору (Болонська конвенція), на сьогодні все більше з'являється теорій і практик, що конкурують між собою. Звідси актуальним стає вирішення питань про природу їх співіснування, характер відносин,

можливість моделювання, тобто про побудову освітньої парадигми, здатної, перш за все, виявити проблеми, що можуть бути вирішені в цей період часу [2, 17].

Слід зазначити, що така парадигма на сьогодні в Україні прослідковується. Стає все більш зрозумілим, що стара система освіти, пов'язана тільки з навчанням вихованням, необхідністю передачі соціального досвіду від одних поколінь до інших, накопиченням знань, соціалізацією індивідів уже не відповідає вимогам часу. У сучасному розумінні освіта - це соціальне явище, що є способом становлення, та яке визначає особисту самореалізацію індивіда в суспільстві. Така самореалізація допоможе людині щонайменше залежати від несприятливих зовнішніх чинників, обставин, а також стати творцем своєї долі, автором свого «індивідуального проекту».

Щоб вийти на цей рівень і наблизитися до бажаної мети, необхідно перенести центр тяжіння на виховання особистості, відповідальної за свої вчинки і здатної самостійно вирішувати численні проблеми в соціумі, не завдаючи при цьому шкоди іншим. Лише тоді можна буде говорити про подолання масового підходу в роботі з школярами студентами - підходу, який формує однотипних людей. Тому перед педагогами всіх рівнів постає складне завдання: створити умови для індивідуального саморозкриття тих, хто навчаються й підготувати їх до самостійної роботи та життя в суспільстві.

Варто зазначити, що ця проблема порушувалася ще з часів античності, пронизувала педагогічну думку протягом усього еволюційного періоду, поки на рубежі XIX-XX ст. не відбулася так звана «педоцентристська революція», основні ідеї якої полягали в індивідуальному, творчому підході до особистості дитини, розвитку самостійності та життєздатності. «Це революція, – писав Д. Дьюї, – подібна на ту, яку провів Коперник, коли астрономічний центр був переміщений із землі на сонце. У цьому випадку дитина стає сонцем, навколо якого обертаються засоби освіти; вона – центр, навколо якого вони організовуються» [1, 41]. Ці ідеї втілювали в життя такі видатні педагоги і письменники, як: Д. Дьюї (США), Е. Кей (Швеція), Л. Толстой (Росія), М. Монтесорі (Італія), Л. Гурлітт, Р. Шаррельман (Німеччина), К. Вентцель (Росія) та ін. Цікавим щодо цього убачається зауваження В.П. Плавіча: «приєднання до Болонського процесу, дозволить нам просунутися в культурі освіти від традицій дев'ятнадцятого сторіччя до системи сторіччя двадцять першого, у якій кожна людина повинна мати право керувати собою, своїм часом і нести за це відповідальність» [3, 7].

Таким чином виділяються основні напрями сучасної парадигми освіти – це індивідуальна спрямованість навчання, розвиток творчої активності,

етичних якостей, критичного мислення, самостійності та відповідальності за свої слова й вчинки. При цьому, зауважимо ще раз, основне завдання викладача – створити всі необхідні для цього умови, а основне завдання вихованця – виявити максимальну активність і самостійність у засвоєнні та застосуванні отриманих знань і досвіду в реальному практичному житті.

Метою роботи є розгляд одного з напрямів парадигми освіти, що формується, а саме – організації самостійної роботи студентів при вивченні будь-якого предмета. Як приклад пропонуємо розглянути значення самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови в немовному ВНЗ.

Указаний напрям є особливо важливим, оскільки добре відомо, що примусити людину що-небудь зробити практично неможливо. Якщо це й відбувається, то носить, зазвичай, короткочасний, видимий характер не має істотних результатів. Людина стає тією, якою вона є тільки завдячуючи самостійній роботі над собою, своїм умінням навичкам. Це стосується будь-якої сфери діяльності, як практичної, так і теоретичної. Що ж до вихователя чи викладача, то він може тільки спрямовувати цей процес за допомогою зовнішньої обстановки, а також особистого прикладу.

Самостійна робота як педагогічна проблема є предметом дослідження багатьох учених світу. Серед сучасних українських педагогів назвемо Н.В. Ягельську, Т.М. Пашенко, Н.О. Шишкіну, Г.М. Романову, М. Шимко, В.Р. Мічковську. Не зважаючи на це, дослідження, пов'язані з особливостями організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови, є актуальними.

Вибір теми обумовлений ще й тим, що Україна є однією з небагатьох країн, де населення практично не володіє іноземною мовою. Не зважаючи на те, що іноземна мова в навчальних програмах як шкіл, так і ВНЗ, рівень володіння мовою не просто низький, а практично нульовий (винятком є випускники спецшкіл). При цьому, аналіз оголошень про конкурс на заміщення вакантних посад у сучасних компаніях свідчить про те, що саме володіння іноземною мовою на належному рівні є вирішальним чинником при ухваленні або відхиленні кандидатури на ту чи іншу посаду.

У цій роботі не розглядаються шкільні програми з іноземної мови, а також ті проблеми й труднощі, що виникають під час її вивчення. Аналізові підлягають програми ВНЗ, що передбачають оволодіння мовою як на побутовому, так і на професійному рівні. Проте на сьогодні ця мета недосяжна. По-перше, до ВНЗ вступають випускники з різних шкіл, з неоднаковим рівнем знань і здібностей до мов, тому навчати їх за єдиною

програмою, особливо на першому етапі, убачається малоефективним. Тут ключову роль може зіграти викладач, здатний не просто створити умови для розкриття індивідуальних можливостей кожного студента, але постійно мотивувати й спрямовувати роботу так, щоб навчити студента самостійно вдосконалювати свої знання і комунікативні уміння. По-друге, слід зазначити, що кількість годин, відведених на вивчення іноземної мови в немовному ВНЗ украї недостатньо для досягнення поставленої мети. У такій ситуації навіть найбільш здібні студенти, якщо у них немає хорошої мовної бази, можуть опанувати тільки фрагменти граматики й лексики, але не мову. тут актуальним є питання про самостійні доопрацювання або вивчення тих лексичних і граматичних тем, як викликали певні труднощі. По-третє, мотивація до опанування мовою все ще залишається дуже низькою. Не зважаючи на те, що Болонська конвенція передбачає обмін студентами з різних країн, на практиці це носить винятковий характер. А саме цей чинник міг би стати найбільш вагомим стимулом до вивчення іноземної мови в будь-якому навчальному закладі.

Говорячи про місце самостійної роботи в навчальному процесі, слід зазначити, що сучасна програма вищого навчального закладу базується на кредитово-модульній системі, яка, за правильної організації, виховує уміння самостійно вчитися й вирішувати таким чином теоретичні та практичні завдання.

Існують різні підходи до самостійної роботи: на основі врахування індивідуальних інтересів, рівня підготовки тих, хто навчається, особливостей подальшої професійної діяльності для того, щоб дібрати завдання диференційованого ступеня складності, що відповідають інтересам і запитам студентів.

Слід також зазначити, що для самостійної роботи необхідно надавати студентам свободу вибору відповідно до спрямованості їх професійних інтересів, а також інтересів профільних кафедр. Пропонована структура передбачає постановку завдання, його диференціацію за групами і пояснення. Дібрані для самостійної роботи тексти повинні бути призначені для читання, що вивчається основними настановами якого розуміння, запам'ятовування, відтворення; завдання – для розширення лексико-граматичного запасу, виробленню навичок техніки читання вголос і про себе, побудові логічного послідовного усного та письмового вислову за допомогою ланцюгового й паралельного зв'язку думок і засобів зв'язку між пропозиціями, скорочення тексту.

Самостійна робота студентів з іноземної мови повинна проводитися

поетапно та набувати з часом усе більш цілеспрямованого вузькоспеціального характеру. Дуже важливо, щоб навчальний матеріал відповідав основній меті навчання мові як реальному засобу спілкування між фахівцями різних країн, причому спілкуванню як у письмовій формі (пошук інформації через книги, статті, письмові тексти, Internet), так і у формі безпосереднього спілкування, усних контактів (доповіді, дискусії, телефонні розмови). Тому послідовна постановка завдань, правильний і продуманий добір навчального матеріалу і чіткий контроль за його виконанням великою мірою сприятимуть підготовці фахівців європейського стандарту, здатних конкурувати на світовому ринку, де «вартість» фахівців, що володіють іноземними мовами, набагато вища за «вартість» фахівців, які цього позбавлені.

Вищевикладене дозволяє дійти такого висновку. Самостійна робота є дуже важливим напрямом парадигми освіти, що сьогодні формується. Вона займає особливе місце в курсі вивчення будь-якої дисципліни, оскільки дає змогу студентові самому вибирати що вивчати, коли і як; розвиває його здатність самостійно мислити, аналізувати та знаходити рішення, що робить процес навчання більш ефективним, – а це є головною функцією сучасних вищих навчальних закладів освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джон Дьюї. Школа и общество / Джон Дьюї; [пер. с англ.]. – М: Прогресс, 1923. – 104 с.
2. Томас Кун. Структура научных революций / Томас Кун; [пер. с англ. И.З. Налетов]. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – С. 9–268.
3. Плавич В.П. Становлення ново освітньої парадигми ХХІ ст. / Плавич В.П. – Одеський ун-т ім. І.І. Мечникова. – О.: Астропринт, 2005. – 120 с.